

Соколёнок

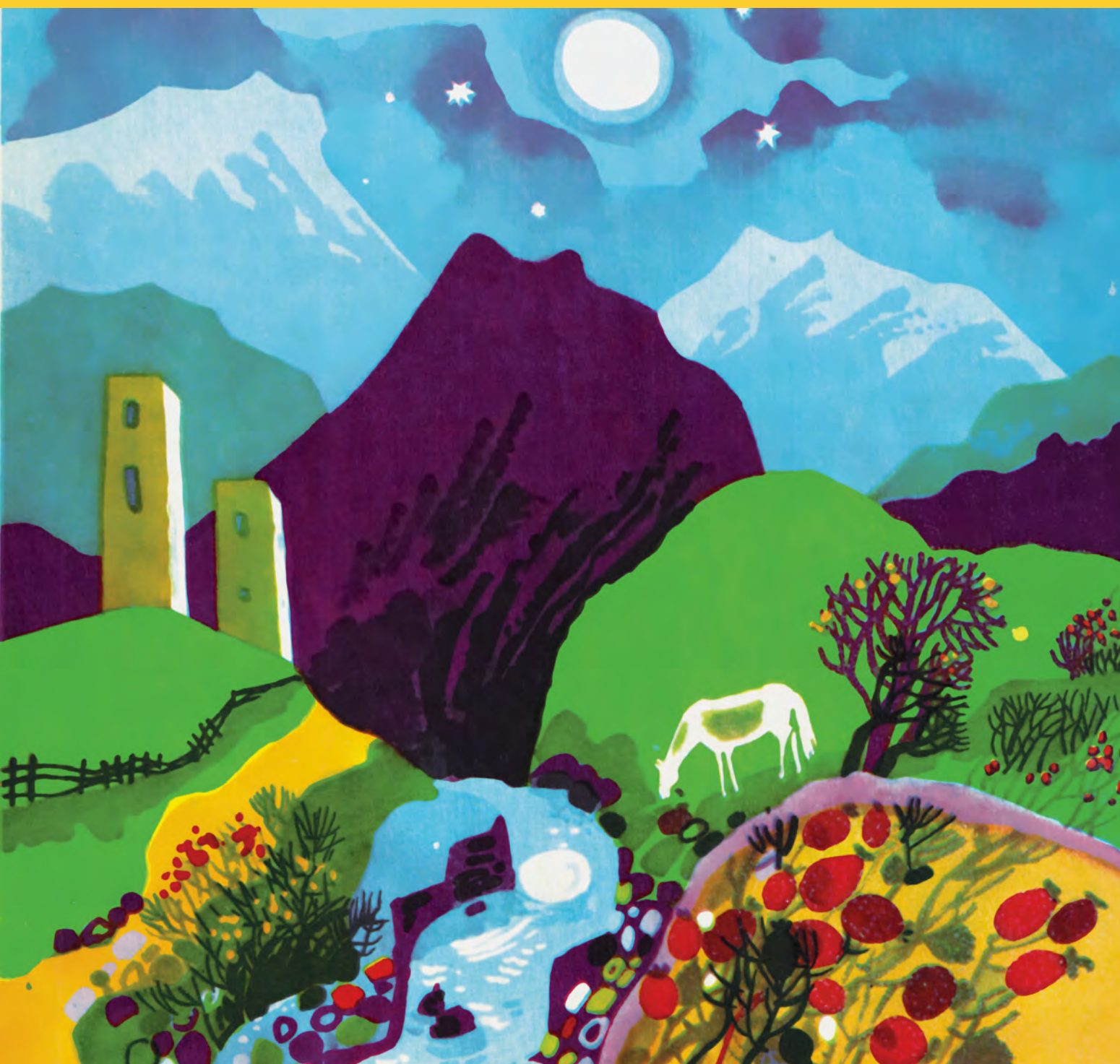
5/2023

сентябрь – октябрь

Пазы

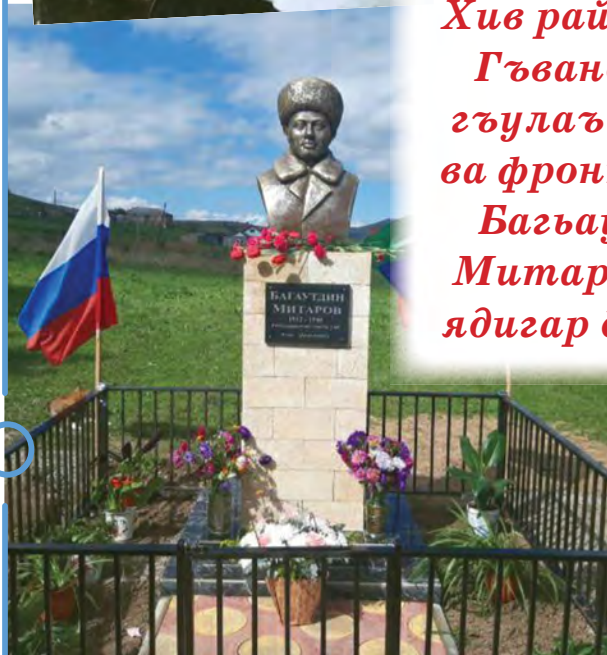

КЪЮБ ВАЗЛИК САБАН БИЦИДАРИЗ АДАБГЪУРАЙИ ДАГЪУСТАН РЕСПУБЛИКАЙИН ЖУРНАЛ

*Хив райондин
Гъвандикк
гъулаъ шаир
ва фронтовик
Багъаудин
Митаровдиз
ядигар дивну.*

Ихь архйирин аманатар

Касиб, дугъон овдол хпир во! поиччагъ

Гъахъну-гъахъндар сар касиб нежбер ва дугъан хпир. Хпир лап абдалвалин тІулар кайир вуди гъахъну. Сад йигъан хпири чан жилириз кІуру: – "Узхъан ляхин дарапІди гъузуз шулдарзухъан. Жарадарин хпариси, узура халачи убхуйза, эгер уву хъайир дагну гъахнийиш. Уву гъахи хъайириккан мурслар дапІну, рангарикк кирчну, халачи убхуйза».

Касибри базариан, хъайир гъадагъну, чан хулаз хуру. Хъа йигъан, хпир хулаъ гъитну, думу хутІлиз гъягъюру. Хпир кІуруш, ахъну хъайир саб чувлиъ, саб рякъюъди гъушур, гъулахъ хъайи булагъдиан гъюрайи шидкан гъабши дагрихъна кадахъну. «Эй, дагрикк ккайи гъюбар! – гъапи дугъу дагрин гъирагъдихъ дийигъну. – Гъаму йиз хъайир дурхну, дурарикан гъапІу мурслар рангарикк кирчну, гъязур апІинайчва, жан чйир!»

Му гафар деерхъну, гъаври гъашиганси, гъюбари «вякъя-вякъя, вякъя-вякъя» гъапІну.

«Агъа, – фикир гъабши абдал хпирин, мурари узуз, – фикир мапІан, жан, гъарах яв хулаз, уву гъяйиз хъайириккан мурсларра дапІну, дурар рангнакра кипарча, кІура. Ай, учву бахтлу ишричву!»

Гъамци дупну, му хпири чан чувлиъ айи хъайир вари дагрикк ккахъу ва хъадакн хулаз гъафи. Хъа йигъан дагрихъна гъушган, лигуруш, дидикк саб-къюб хъайин цІикІвтІан ккимдарди шулу. ВуйиштІан булагъдиана гъафи

гъулан хпари, дагрикк хъайир ккади чпиз гъяркъган, дурар ккадагъну гъурхну. Абдал хпирин хиял шулуки, хъайир гъюбари пуч гъапІну, кІури. Дугъаз гъюбарикан гизаф хъял гъюру. Гъаддиз дугъу, гъадабгъну саб ацІу маргъ, «му гъюбарин чпин хал ккадипарза» кІури дагар милин-тинди, тилан-минди ккиби-къуз хъюгъру.

Сабпну, маргъ саб гъагъи мутмуйихъ хъабхъуб чаз аьгъю гъабшиган, абдал хпири думу маргълиинди дагриккан ккадабгъну.

– «Му чукка узуз шурпа адабцІуз бакар шулу», – дупну, думу чан гъючІикк ккивну, хулаз хъади гъафну. Анжагъ думу аьдатнан рукъан янаки гакІвлин чукка дайи – гъизилинуб вуйи.

Дагрикк чукка гъапІри ккабхъну кІури гъерхиш, думу ляхин гъамци гъабшиб вуйи.

Паччагъдин бай гъар йигъан хябяхъган чан гъайван жибкІуз гъаму дагрихъна гъюри гъахъну. Сад йигъан гъайван жибкІурайирин, хиларгъан гъядябхъну, думу чукка дагрикк ккабхъну. Гизаф гъилицнушра, дугъаз чукка гъибихъндайи. Хъа гъамус магъа абдал хпирин хиларигъ думу гъябхъну. «Даждиз хурмавин тІааьм аьгъю даршул» кІуруганси, ахмакъ хпириз гъизилин чуккайин фу гъадри шулухъа.

Хулаз гъафиган, жилири дугъхъан: «Хъайириккан фу гъапІунва?» – кІури гъерху. Абдал хпири жаваб туvu: «Дагрикк ккайи гъюбари, хъайир аькъин, жан чи, учу дурарикан мурслар дапІну, рангарикра кирчну тувурча, кІури гаф тувнийзуз. Амма нянатлуйири узуз кучІлар гъапІнийиштІан. Узу дагрикк ккахъу хъайир дурари пуч дапІну, барбатІ гъапІну. Хъял гъафири, узу дурарин ужагъ танкъ апІуз хъюгъюнза. Гъадмуган дагриккан ккадабгъуб вуйиз гъаму чуккара». Касибрин машнак аьлхъбан инчІ кабхъу ва дугъу:

«Лиг, хпир, му увуз гъибихъуб гизаф багъа мутму ву, гъизилинуб ву. Му уьбхюрхъа, саризра тувдархъа», – гъапну, хъа чав, фикир дарапІди, дици чан абдал хпириз пуб’ин дишла швумал гъаши.

Амма дугъан хпир, ахмакъвалин гъава хъади хъпаз лигну, вари ляхнар инкарди апІрур вуйи. Жилир хъайигъан хутІлиз гъушган, абдал хпириз чІатан шлин-вуш ягъал сесер гъеерхъу:

– Гъаравашар, гъадагъай гъаравашар! Саб гъаравашди чІатан ляхнар апІуру, тмунубди – хулан! Гъаравашар гъадагъай, гъаравашар, учвуз дуланажагъдин кюмекчйир!»

Айвандиккна удучІву абдал хпириз гъулан, кючйиригъ лицури, чІигъар апІурайи думу жви гъяркъю. Дугъахъ кьуб гакІвлин жакул хъайи.

– Фукъан кІурава думу яв гъаравашариз? – гъерху дугъу.

– Мурарин кымат лап багъаб ву, гъаз гъапиш мурар гизаф дирбаш ва фу апІбаз вушра лазим шлу гъаравашар ву.

– Ма гъаму чукка, ча узуз гъаравашар, – дупну ахмакъ хпири, жаквлар чаз дидисну, алверчийиз гъизилин чукка туvu. Алверчи кьадарсуз шад гъаши. Даршулинхъа? Гъизилин чукка кымат айиб дайи. Алверчи, абдал хпирихъна гакІвлин «гъаравашар» тувну, чкиди улариккан гъудургу.

Нежбер хутІлиан бизар духъну гъафиган, лигуруш, мурарин хянан саб мурччвягъ гакІвлин жакул дивна, хъа хулаъ учІвган, хулан саб мурччвягъра дугъаз жакул рябкъюру.

– Му жаквлар гъапІрудар вуяв, хпир? Наънан гъидихъунвуз? – гъерхру дугъу.

– Мурар ухъуз ихъ дуланажагъ хъапІбаъ кюмек апІру гъаравашар ву. Гъадму узуз гъибихъу хяви чуккайихъ гъадагъунза. Чукка фтиз лазим хъибдихъа? Му гъаравашари ухъуз фу ккундушра апІиди.

– Фукъан ахмакъ инсан духънадарна? Увусир хпирихъди яшамиш хъайиз кІул’инди гъузуб ужуди шулу. Дюн’айин юкъуб тереф увуз ачухъ ву, удучІвну йиз хул’ан гъарах, марцц йихъ, – дупну, нежбри ахмакъ хпир чан хул’ан утІуркку.

Чан жилири утІуркку хпир, рьякъюъди гъягъюрайи. Гъаз-вуш сабан илдицну къяляхъна гъилигиган, дугъаз чахъди гъюрайи саб къантІа ху рьябкъюру.

– Лиг гъа, – фикир апІуру дугъу чав чакди, му ху швумал гъаши йиз жилири узуз, хъадаркну хулаз гъач кІури, гъаънайиб ву. Думу, хътадабкди, фици йиз къяляхъди гъюри аш.

– Дубг, бицІи мутму! Уву фукъан миннатар гъапІишра, думу пис жилирин хулаз хъадаркну гъидарза. Дугъу саб тахсирра ктру узу утІурккн. Чаз жара хпир

аргри. Гъаган лигурза, дугъаз узусир хпир наънан дихъуруш!

Гъамци хуйихъди гафар дапІну, абдал хпири чан рьякъ давам гъапІу.

СацІиб гъушган, дугъаз чан кІуллантина тІирхурайи къюб жакъв гъяркъну.

– Гъа, – хиял гъубшу ахмакъ хпирин кІваан. – Гъагъму жакъвар швумал гъаши жилири, узуз къяляхъ хулаз гъач кІури гъаъдар вухъиди. Гъич гъягъидарза!

– Я жан жакъвар, пчІу чйир! Учвуз ягъур ибшири, тІирхай ичв улар хъуркърукъан йишвариз. Узуз къяляхъ хъадаркбан миннатар мапІанай, жан. Йиз учвухъна фукъан гъюрмат ашра, думу жилирихъна къяляхъ гъидарза.

Гъягъюри-гъягъюри, думу хъана илдицну гъилигган, дугъаз чан къяляхъди

гъюрайи зурба хирччвар кивнайи саб ахю деве
гъюри гъябкью.

– Вайгъарай, хуйхъанна жакъварихъан узу
ккаарцуз дархъиган, швумал духънайи жилири
гъаму ягъли ахю жандкин шейъ узуз миннатар
апІури гъаъна, – ахмакъ хпирин гъамцдар хия-
лар кІваан гъушу.

– Жан деве, – гъапи дугъу, чакъ хъубкью
девейин машнакан каркар ктатури. – Узухъна
йиз жилир вуди гъаши нянатийи ху, жакъвар,
«хъадаркнугъач, швумал духъназа», кІури
миннатар апІури гъаънушра, хъадаркундарза.
Гъамус, лиг магъа, увусиб адлу ва ахю мутму
гъапІиш, узуз тясир хъибди кІури, уву гъаъ-
на. ГъапІзахъа? Увусибдин гъюрмат ликрикк
ккивуз шулин? Ибшри сарун. Гъач хъадакар-
за, гъягъярхъа, – дупну, девейин гардандиъ
ибтІнайи тІурин дибисну, думура хъади абдал
хпир чан жилирин хулаз гъафи.

– Валлагъ, – гъапи дугъу, хулаз хъуркъган,
чан жилириз, – эгер гъаму девейин гъюрмат да-
йиш, уву узуз гъач пуз гъау хуйир, жакъвар ваъ,
яв аъзиз адаш гъафнийишра, яв хулаз хъадаркнугъ
гъюбанди дайза. Мициб адлу шейъ вуйи девейин
хатур батІил апІуз даршул кІури, гъафунза.

Нежбри девейин улхъан тІурин дибисну,
саб мурхълик дибтІну, дидик кайи хирччва-
риъ айибдиз гъилигу. Дурар гъизили ацІнайиб
агъю гъабшиган, касиб къадарсузди шад
гъаши.

– Лиг гъа, – гъапи дугъу хъадаркнугъафи
чан хпириз, – гъамускъан сацІиб фикир апІин.
Ихъ хулан сир жарадариз мялум мапІан. Деве-
йик кайи гъизиликан узу фу гъапІнуш, гъич сар
касдизра агъю дарибшри!

Гъапи дупну, дугъу, гъизилин хирччвар де-
вейикан кадагъну, думу дубккнугъ, дидин жан-
дак саб гъуйдиъ, хирччвариъ айи гъизил жара
гъуйдиъ абхъну, заълан руг алабхъну, агъю
даршлуси, дебкку.

Хъа йигъан, жилир нежбервалин ляхна-
риз гъушиган, ахмакъ хпир хулаъ имийи. Гъу-
лан кючйириъ паччагъдин чавшари, чІигъар
апІури, гъарай ипнайи: «Гъизилин гъагъар
кайи паччагъдин гъудубгу деве шлиз гъибихъ-
нуш, ашкар апІинай, даршиш, угъри дагрну,
дариз зигиди!»

Эгер чав девейикан дарпиш, учв дардиз зигиди кІури ахмакь хпириз лап гучІ гъабхънийи.

– Гъачай, учухъна гъачай, – гъапи дугъу паччагъдин чавшариз. – Думу деве йиз жилири дубккнун, уркил-уркилди дубкнун, гъаму гъуйдиъ ивна, хъа гъизилра жара гъуйдиъ абхъна.

Нежбер ляхнилан гъафиган, чавшари дугъаз паччагъдихъна гъюб теклиф гъапІу. Думу паччагъдихъна гъягъюрайиган, ахмакь хпир, узур гъюрза, кІури дугъахъ хъергу.

– Уву ихъ хулан раккнар ижми дапІну, хъасин гъач, – дупну, жилир пачагъдихъна гъушу.

«Жилири узур раккнар уърх» гъапІну. Узухъди дурар хъади гъушиш, ужу-ди уърхидиза, аьхир», – кІури, раккнар урчІаригъан гъядягънун, чан къял’ин иливнун, ахмакь хпир паччагъдихъна чан жилирин къяляхъди диш гъаши.

– Уву гъаз йиз девена дидик кайи гъизил жин гъапІунва? Йип аган, гъурумсагъ! – гъапи нежбриз паччагъди. Дугъу гъамци кІури имиди, му хулаъ чан къял’ин раккнарра алди, нежбрин хпирра учІву.

– Му къял’ин раккнар иливнаи дажи хпир фуз ву? – гьерху паччагъди.

– Йиз хпир ву, паччагъ, мугъаз «ихъ раккнар ижми дапІну гъач», гъапунза. Лиг аган, абдал раккнар къял’ин иливнун дуфна, Аллагъисан, паччагъ – уву сагъ ишри – гъамцир ахмакърихъ хъугъру чавшарин гафариз фикир туврайва?

– Ваъ, – гъапи паччагъди, чан чавшариз дих дапІну. – Гъаму ахмакь хпирхъ хъпехъдар учвур дажйир вучва. Дугъан гафарихъ хъугънун, тахсир ктру бай дариз зигуз шулин?

Гъамци нежбри паччагъ алдатмиш гъапІу ва чан хпирра хъади хулаз гъафи. Девлетлу гъаши нежберна дугъан хпир ипІури-убхъури гъузу, узур хъадакнун гъафиза.

Эгер учвуз аьгъяш...

1

Йиз бицИ дустар! Гъубшу нумрайиъ учву Гъялимдихъдина. Аминатдихъди таниш гъахъунчва. Дурарин ихъ табиаът-дикан вуйи ихтилатар гъурхунчва. Ухъу дурарихъди таниш хъуб давам апІурхъа.

Ухъу вари уткан, уччвуб, жанлу ва мягъкам дюн'яйиин дуланмиш шулахъа. Ухъу вари бахтлу инсанар вухъа. Ихъуб-сиб дюн'я сарун наанкІа адар. Ухъу думу чиркин дарапІди, ихъ гъюз имбу насла-риз дюбхну ккунду.

– Ухъу вардаридюн'я уьбхбак пай кив-ну ккунду, – кІуру Аминатди Гъялимдиз.

– Дюн'я чІюрхярихъан марцц апІуз сабанна къан дар.

– Фици дидиз кюмек апІуза? – гъерх-ру Гъялимди.

– Сабпиб: уву тюкендиз гъяруган пакет хъади мягъян, парчдин чанта гъа-йибх.

Пакетари дюн'я гизаф чиркин апІура. Ишлетмиш дапІну, гатІабхъу пакет жи-ликк варж йисариинди гъубзра. Диди жил пуч апІура.

КІажун пакетар гъя-зур апІуз инсанари гизаф

гъарар алдатІура ва гизаф шид ишлет-миш апІура. Гъаму далилар себев вуди, ухъу хътабгъурайи гъава 70% чиркин шула.

Сад йисандин арайиъ дюн'яйиъ 4 триллион пакет адабтІура.

Бангладешдиъ, Сингапуриъ, Тайван-диъ ва сакъюдар Индияйин штатариъ па-кетар адатІуб гъадагъа дапІна.

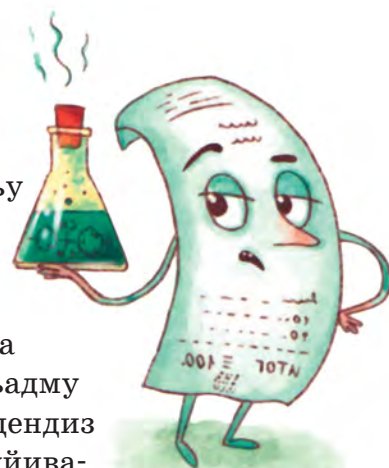
Гъаддиз лигну, Гъялим, тюкендиз гъабхуз варитІан ужуб парчдин чанта ву.

2

Варидариз аь-гъяхъуз, тюкен-диз ухъу гъуш-ган, ухъу гъадагъу шей'арихъ касси-ри ухъуз чек тув-райиб...

Сар касдизра хабар дарки, гъадму чек инсандин бедендиз гизаф хатІалуб вуйива-ликан. Думучек я убгуз, ясана чІур апІуз шлуб дар. Дидик «Бисфенол

А» ка. Думу инсандин хамракан ифдикна гъябгъюру ва диди инсан-дин бедендиз хайлин зарар тувру.

3

– Хъа узуз рякъюъ шид вая чай ккун гъабшиш узу гъапІну ккунду? – гьерху Гъялимди.

– Увуз шид ккун гъабшиш, бутылка-йиъ айи шид убхъуз шулвухъан – жаваб тувру Аминатди.

Дурариан шид удубздар ва дурар иш-летмиш апІуз гъиидар ву, дурар уьргъру-дарра дар.

Гъамусди заводариъ, айтІ айиб ма-ниди гъубзру, кружкйирра адатІура. Ув-хъан думу кружкайиъ мани чай, кофе, компот убзуз шулвухъан. Дидиъ айиб 4-5 сѣаьтди маниди гъубзру.

– Фукъан ужуб мутму ву думу! – мюгъ-тал шулу Гъялим.

– Думу гизаф ужуб шейъ ву. Диди ихъ табиаьтдиз зарар каърадар. Хъа плас-тикдин бутылкйир жиликк пуч шули хайлин йисар шула ва дурари табиаьтдиз гизаф зарар тувра.

4

– Гъялим, уву гъамцдар бутылкйири-ан шид гъубхъур вуйва?

– Ав, узузра азуз мициб бутылка! Узу дидиъди мектебдиз шид гъабхураза.

– Думу ужуб, инсандиз хатІа ктру шей’арикан гъазур дапІнайиб ву. Узу вари бицІидариз гъамцдар бутылкйириъ шид убзуб теклиф апІураза.

Дурар йирси гъашиган, чІур гъаши-ган табиаьтдиз зарар каърудар дар.

5

Ихъ планета гъураматтІан шид ги-заф алиб ву. Амма инсандиз ишлетмиш апІру шид нирариътІан адар. Имбуну шид – океанарин къялчІву шид ву. Думу шид убхъуз шлуб дар. Ухъу шид ихъ ду-ланажагъдиъ ишлетмиш апІурахъа. Амма дюн’яйиъ вардариз сабси шид гъубкІрадар. Ихъ гъюкуматдиъна Ка-надайиъ варитІан гизаф убхъру шид а. Мисалназ, Африкайиъ убхъру шид къит шула. Ухъу гъайиф хътарди шид иш-летмиш апІурахъа. Думу ккудубкІуру кІури зат фикир дарихъ. Кран тІаъган, шид гъюри вердиш вухъа. Хъа дюн’яйиъ йигълан-йигъаз шид цІиб шула. Хъад гъабшиган, хайлин нирариъ айи шид, къит шули, убкъура.

Герек дарди шид ишлетмиш апІуб цІиб дапІну ккунду. Сар ин-сандиз йигъан 20 литр шид лазим ву, амма инсанари гъарсари 250 литр шид йигъан ишлет-миш апІура. Дюн’яйин инсаниятди шид гъюру наслариз гъибтбан бада-ли, думу цІибди ишлет-миш дапІну ккунду.

Ихь литературайин ирснаан

Моллийир Абулусли Жяфаров

Кулакокриз кюмек вуйи

Саб нирин гъирагъдихъ аьхю саб алачух йивну, душваъ сар кулак

Къиргъиз яшамиш шули айи. Дугъаз гизаф марччар, ччилар-малар ва жа-жара девлетар айи. Дугъан марччарихъ, ччиларихъ ва цигъарихъ кӀулди марччлихънар ва габнар хъади шуйи. Му кулакриз сар дуст малла айи. Малла гъюри, марччлихънариз вяъзар апӀури, дурарихъди гъудгнар апӀуз гъитуйи.

Маллайи халкъариз кӀуйи:

– Аллагъди инсанар халкъ апӀруган, вари сабси халкъ гъапӀундар, гъацӀар кентхуда вуди, гъацӀарра касибди халкъ гъапӀну. Му дюн'яйин касибди, аьжужди ва аьзиятнаккди дуланмиш гъашиш, тмуму дюн'яйиъ уж'валар гизаф шулу, гъаддиз лигну учвуз Аллагъди туву йигъ'ин рази духъну, аьхиратдихъ йихъай, учв агъайиз ужуди ва юкӀв алди ляхин апӀинай, дугъан мулкиин хаин махъанай, – кӀури халкъар алдатмиш апӀуйи. Аьвам халкъарра мугъан гафарихъ хъебехъну, йигъ-йишв дарпи, дугъахъ лихуйи.

Совет гъюкумат дюзмиш гъабхъну. Вари кулакарин (кентхудйирин), дурарихъ лихури гъахъи зегъметкешари жафайиинди гъазанмиш гъапӀу мал-мутму, кулкарихъан тадабгъну касибариз тувси, му Къиргъиздин малар-марччарра ва мулкарра тадагъну, касибариз пай гъапӀу. Му кулак Къиргъиз ва дугъан рижв вуйи малла гъул'ан утӀуркку.

Гъамус му зегъметкешар, кулакарна малйир хъадарди, рягъятди яшамиш шули а.

Хьадукар

Хьадукар фасларик инсанариз варитІан шадвал тувру фасил ву.

Хьадукра ялгъуз инсанар ваъ, хъа вари гъарарра, чІураритъ айи ничх-рарра, гъайванатарра шадди, уткан-ди, мукъмар апІури, тазади кюкюна кІаж адабшвайи, гъараригъ, сесер ипну, шулу.

Гъуларитъ бязи адмйир, хьаду-ран гвачІнин ухди гъудужвну, гъа-рарин гъирагъариз душну, жакъва-рин гъариба мукъмарихъ, изнариъ айидарин «гъей!.. ву гъа!..» сесерихъ хъпехъури шулу. Саб терефнаан му сесер, тмуну терефнаанра гъарзари-лан исина урсрайи гъярарин нирарин сесер гъеерхъган, инсан дугъриданра гъариба саб ужуб гъялнаъ ахъру.

Хьадукра мяишатчйири чпин ляхнар хъана зарбчивалиинди гъаху-ри шулу. Бязидари хьадухран мягъ-сулар урзури, хъа бязидарира бист-нар йирккури, багъларин архар рас апІури шулу.

Дагълу йишварин халкъар хъа-дукар гъашибси, яйлагъар гъязур апІбан гъайгъушнариъ шулу. Дурар, имбу мяишатчйирси, чпин малдар-валин мяишатдин гъайгъушнариъ шулу. Дурари хьадукра никк, ччим, нис ва гъамцдар жара шейар булди гъязур апІуру.

Физкультура

Пионерариз физкультура ляхнар гъахбаъ кюмек апІурайир Мустафа вуйи. Мустафа къюд йисан Ленинграддиъ уьру эскервалиъ гъашир вуйи. Сад йигъан Мустафайи, баяр вари мектебдиз уч гъахьиган дуфну, баярихъди уьру эскервалиъ айигандин ихтилатар апІуз хъюгъну. Баяр – ахъюну пай – пионерар вуйи. Дураригъ сар-швнур кас комсомоларра гъайи. Дурари, гвачІинин физкультура дапІну ккудубкІбалам къялахъ, саб паяри – чпин ляхнарикан, саб паяри – чпиз гъеерхдарикан ва саб паярира чпин ляхнар ужу апІбан теклифарикан ихтилатар апІуйи.

Му ражари Мустафайи, вари баяр чан багахънаси уч дапІну, саб цІийи ихтилат апІуз хъюгъну:

– Выходной йигъ вуйи. Ригъ лис'ан саб гъайвнин манзилназкъан дубшнаи. Учун Ленинград областдин саб гъулан колхоздиъ, ич шефвалин ляхнарин гъахънаан бязи меселйир жанлу апІбан бадали, душну, гъадушваъ айча.

Вари меселйирин гъахънаан колхозникарихъди сюгъбатар апІбалам къялахъ, мектебдиъ айи баярин гъахънаан «Ляхнин хулаз» гъушунча. Душваъ къанна йирхъур бали ляхин апІурайи: гъацІари – харатчивал, гъацІари – рукъан уставалар ва имбударира – жа-жара ляхнар. 13 йисаъ айи раши чІардин ягълирсир сар балин сес мастерскойин асккан кІулиан варитІан шадди ебхъуйи. Дугъу: «Лапаткйир шилхъан вушра апІуз шулу, игитри гъамциб мутму апІуру гъа!» – кІури уткан гафар апІури шуйи.

Учун мугъан гафар гъеерхъган, дугъаз багахъ духъну, лигуруш, дугъу апІури айи аэроплан ккудубкІну, къялаъ ризиндин тІурин ибтну ккудубкІузтІан имдайи. Дугъу гъапІу аэроплан учв бицІиб вушра, гъадмукъан гюзелди дапІнайики, гъабкъю-гъабкъюри дугъаз «аферин» кІуйи. Дугъу сабан аэроплан дапІну, рижв, дидихъ лугар хъитІну, хъасин дидин айтІ, ривжнихъан улихъ терефназди, ризиндин чІул ибту. Хъасин

дугъу думу, чІулин улихъ терефназди айи урхъ'ан адабгъну, аэропландин зарб ккипру цІабрарихъ мягъкамди хъибтІу. ЦІабрар аэропландин айтІ айи ризиндин тІурин ккудубкІайизкъан илчІибкІну, хъасин «гъудучІвай-гъудучІвай» пну чан хиларигъ гъайи аэроплан деебтну. Думу «фурррр...» апІури гъитІибхган, вари мягътал гъахънийча.

Му ляхин гъапІу бализ учу саб хайлин китабар ва жара багъишар тувунча.

Мустафайи думу месела комсомоларинна пионерарин собрандиъ гъял апІурхъа дупну, варидализ хабар тувну.

Физкультура му ражари цІийи жюре уйнариинди гъабхури айи. Мустафайи баяриз гагъ хяднан пІипІар алди, гагъ СССР-си – гъярфаринди, шикил дапІну, дийигъру уйнар агъю гъапІну. Дурари физкультураин дарс гъабхруган, кюч-йириъ айикъан инсанар вари тамаша апІуз гъюйи.

ЧУБАН ГЪЯКИМ

Гъяким йицІихъуб агълижихъ кулак Небийин марччарихъ шубуд йисди жан пуч гъапІу сар батрак вуйи. Гъякимди чавра адмийирин жергейиъ шулза, узур хал-йишван эйси шулза, кІури чан чубанвалин маишат ижмиди хлиъ дибисну гъахъну. Совет гъюкуматдин ляхнар ижми хъуз, синифдин дяви гъабхъивал мягъкам хъуз хъюгъю йигълан башламиш дапІну, Гъяким кІул'инди вуйи саб мяишатси, яшамиш хъуз хъюгъну.

Думу гъар гвачІни чан юлдшарихъди марцци гъава ва гъар жюре кюкйир айи дагъларихъ цІиб гъилицундар. Гъякимди жигъил вахтна, гъулахъ хъайи гюнейиъ пІивар йивури гъеерху гъарсар касдин кІваан, жюрбежюр фикрар гъягъюри гъахъну.

Гъи дугъан уьмур къабивалихъинди илтІибкІна, дугъан 40 йис уьмур дубхъна, баяр-шубарин, хулан-йишван эйси духъна, вушра дугъаз чан чубанвал хил'ан идипуз гъайифди ву.

Гъулаъ малдарвалин маишат тешкил апІруган, вардарин улихъ хъади гъаши Гъяким, гъи чпин маишатдиъ уртахъ бригадир духъна. Гъякимдиз гъарсаб колхоз – большевиквалин колхоз, хъа гъарсар колхозчи агъваллу хъпан бадали юлдаш Сталинди дупнайи гафар гъеерхъну: гъаци вуди хъпаз дилигну, дугъу чан мадар гужли апІуз хъюгъну.

Гъяким темпелвал, бизарвал фтиз кІуруш агъдарди, гъамусра гвачІни ухди

акв хъайиз, пІив йивури, имбу чубанариз мяслаяьтар улупури яшамиш шулайи.

Гъи Гъякимди чан малдарвалин ляхнар ужуйи апІбан бадали лазим вуйи гъарсаб аьдат хлиъ дибисна. Дугъу ва дугъан юлдшари шадди чпин мяшаитдин эйсивал апІурайи, дурарин сабвалин шад сесер дагълар, дашлариан атІаргурайи.

АБГЪЮВАЛАРИН ЙИГЪ МУБАРАК!

Учу шулача аьхю

Эльмира Аьшурбегова

Мялимариз

Гьар йигъан мялимари
Киву дарсар дургъури,
Шулача учу аьхю,
Илмар аплур аьгъю.

Агъювалар шулайич
Йигълан-йигъаз хъана бул.
Марцци кIваан кIурча ич
Мялимариз чухсагъул!

Ич хизан

Ич аба аьхю гъахъну
Хизандиъ табасаран.
ЙицIур кас бай-риш айиб
Вуйи дурарин хизан.

Хъа учу ич хизандиъ
Вуча сар байна сар риш.
Фукъан ужуйи шуйкIан,
Учура йицIур вуйиш!

Месэло

Дубхьну айич гъи машкквар –
Гатди гъапунчуз чиркквар:
Саб лизиб,
Саб кIаруб,
Саб ругъуб,
Саб цIаруб.
Иливну сабдиин саб –
АпIурча дурар гъисаб.

Жиниъ

Ич икрарна бистнариъ,
Хулан цалар, шюмгърарикк,
Наан фу жакъвлин мукъ аш,
Гъардиъ швнуб мурта дахънаш,
Ваяки аш швнуб гецIлягъ,
Ва швнуб гату гъаш гъюлягъ,
Жакъвариз хълигурайдар,
АпIуз ккунди чпин мадар –
Варибдикан аьгъязуз,
Аммаки пуз ккундарзуз.

Гъарног доггог

Рякъюн гъвалахъ – бицIи гъар,
Гъарин багахъ – штун дагар.
Лигруганси гюзгдиан,
Гъар либгура дагриан:
Марцциди аш чан машар,
Дужвурхну аш чан кушар.

Чужсагъул, гъар!

Чухсагъул, гъар! Яв йимиш
АпІури ава битмиш,
Никкси туври яв шире,
Ранг ктатури гъар жюре,
Ригъарихъ гъебхри йигъан,
Аьтирар курзри дифран,
Агъзур мархълик жибкІури,
Уччву накъиш бикІури,
Уьбхюри микІарихъан,
КІажари апІури жан.

Аьхю зегъмет дизигну,
Дигмиш хъайиз дилигну,
Аферин, гъар, яв йимиш
Вардариз апІбан багъиш!

БицІи кюмекчи

Аба, эргну ава, деъ –
Узу апІурза ляхин.
Пеълиз ккабхъруза дяхин,
Шюхъяриз – дукІна чІихир.

Ихъ кІардизна ччилариз
Бистниан укІ хуруза.
Шид ккун гъабхъиш дурариз,
Бедрейиъди ккивурза.

Якъраз тувурза ярма,
Чан кІарчар вушра яман.
Аба, дидхъан гучІдарзуз,
Хъа вушра йиз багахъ гъуз.

Хол одру Голту

Хъад гизаф маниб ву цци.
Гъюлягъ, дахабгну марци,
Либцура цIару гату,
Саб цIадал абгури штун.

Думу чан хал айиб дар,
Я адар дидиз дада,
Я бай-риш, ясан мирас,
Я гъайгъу зигру сар кас.

Магъа, деебхъну штун сес,
Думу, за дубхъну гъевес,
ГъюбчIвну саб икрин урчIигъ...
«Бишт!» кIури, гъабхънийи чIигъ.

Тму икригъ хъебгний курцIил,
Хъа шли-вуш гъивний кIикIил,
Сари лик ккубгъний дидикк —
ШликIа гъапIундай гъяспикк.

Гъебгну, фикрар апIури,
Гатди ай чав чаз кIури:
«Эгер айиш узуз хал,
АпIидайза гъалмагъал —

Хялужв апIури вари,
Шид убзуйза кIифаригъ.
Вардихъди дапIну тамшир,
Убхъидийза сабцIиб шид».

...Либцура цIару гату,
Саб цIадал абгури штун.
Мумкин ву, думу аъжуз —
Увухъинди алдабхъуз.

КучIкIу чIогъ

Яркъу канчIар —
кучIкIу чIар ...
Гергми гарцIларигъ
ичIар.
Кучрачва
гъяцIли ликрик,
Мудрариси,

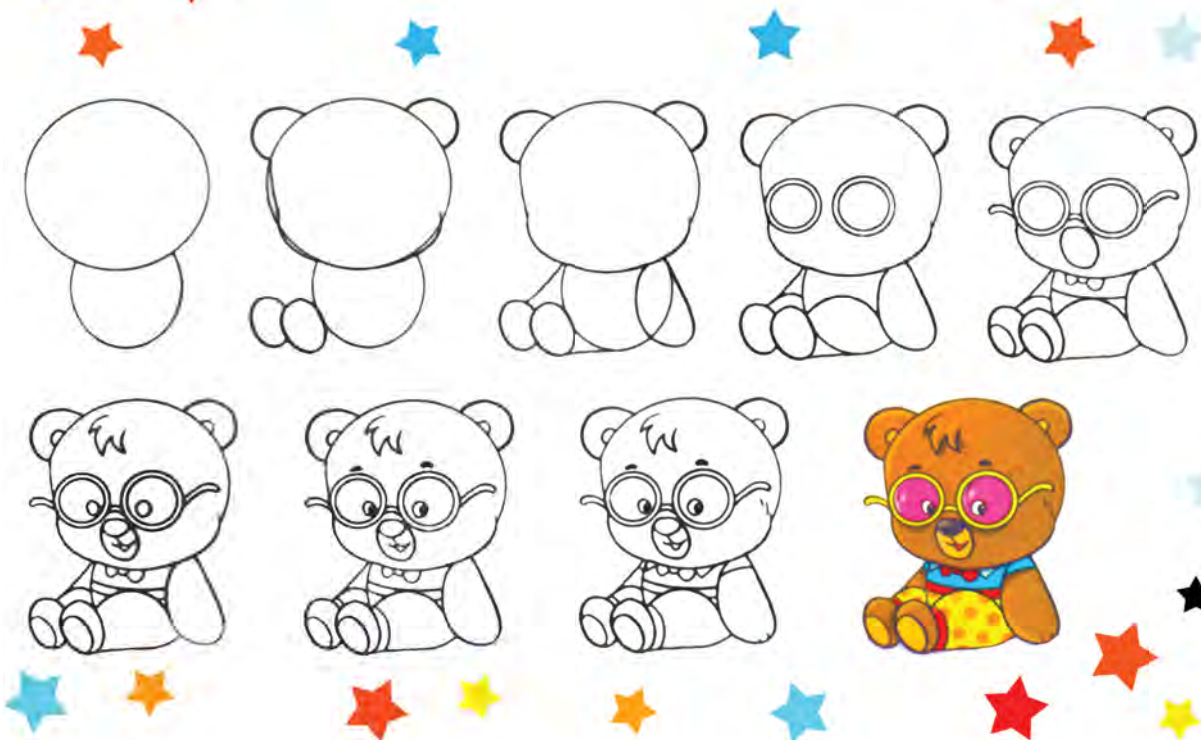
мучIмучIар.

Ккундайчвуз
тамшир апIуз,
Даршиш
ккаърайчва гучIар?

ШИКИЛ АБКАЙ

ШВЕЪ ЗИГУЗ ДУБГЪУРХЪА

Бици паччагъ

Анпуан
де Септ-Экзюпери

IX

Узу гъаври гъахъибси, дугъаз мани уълкйириз тІирхру ничхрарихъди кюч хъуз ккундийи. Аъхиримжи гъачІни дугъучан планета муганайизтІан уччуви ичІибкнийи. ЦІийир утІурччвршварра ужуйи марцц гъапІнийи. Дугъаз ляхник кайи къюб цІа утІурччвршвар айи. Дура-рин гъачІинган хураг мани апІуз гъииди вуйи. Мидланра гъайри, дугъаз сабсан цІа ктІубшву йишвра айи. Хъа, гъапи дугъу, фу вушра хъуб мумкин ву! Гъаддиз, дугъу цІа ктІубшвушвра марцц апІуру. ЦІийир утІурччвршвар марцц гъапІинган, дурарин цІа дишди ва явашди убгуру. ЦІа утІубччвуб – гъябцІнайи сирни цІа гъа-дабгъруганси, пичран кюмгъриан цІа утІубччвувалик гъисаб ву. ИкибаштІан, Жил`ин али инсанар лап цІидар вухъа, гъаддиз, ихъ цІа утІурччвршварра мар-цциди гъитуз удукъудар. Дурариан, гъад-диз, гизаф къурхуваларра шулахъуз. Бици паччагъди пашмандиси баобабарин аъхиримжи цІирар уьчІюргъюру. Дугъу, сарун къяляхъ дяргъюз, фикир апІуру. Хъа, гъадму гъачІни, чан гъаргандин лях-ни дугъаз зат даршибсиб неззет тувнийи. Ва дугъу, аъхиримжи ражари сюгъюр-лу кюкдихъ шид хъубзган, ва гъапагъ иливуз ккун гъабхъиган, думу ишузкъан ирккнийи.

– Гежехайрар, – гъапи дугъу.

Гюзели жаваб тувдар.

– Гежехайрар, – текрар апІуру Бици паччагъди.

Гюзели уьгъю апІуру. МичІли гъаб-хъивалинуб дайи.

– Узу абдал вуйза, – аъхирки гъапи дугъу. – Узлан хил алдабгъ. Бахтлур хъуз чарйир зиг.

Сарун сабкъан кялхъру гаф гъапун-дайи. Бици паччагъ мюгътал шулу. Хлиъ, шюшейин гъапагъра ади, думу гъах шулу. Гъамкъан аман адру назуквал наънан ву?

– Ав, ав, узуз уву ккундузуз, – ебхъу-ру дугъаз. – Узуз мидкан аьгъдрувал, йиз тахсир ву. Ва думукъанди зурба ля-хинра дар. Хъа увура узусир ахмакъ вуй-

ва. Бахтлур хъуз чарйир зиг... Гъапагъ гъибт, думу сарун лазим дарзуз.

– Хъа микІ...

– Думукъанди мичІли дубхънадарзуз... Узуз йишвандин тазавал хайирназ шул. Узу – кюкю вузаки.

– Хъа вягъши гъяйванатар, гъашаратар...

– Узу, ппазиппендйирхъди таниш духъну ккундуш, къюб-шубубкъан мялахтв аьгъ дапІну ккунду. Дурар уьмаратар вухъиди! Хъа, уз`ин фуж улуркъиди? Уву ярхларихъ хъидива. Хъа зурба вягъши гъяйванатарихъан гучІдарзуз. Узузра гъармахар азуз.

Ва, кІван ачухъ`валиан, дугъу чан юкъуб заз улупуру. Хъасин давам апІуру:

– Ярхи мапІана, аьгъ апІуз шулдар! Гъягъюз ккаш – ухди гъарах.

Дугъаз чав БицІи паччагъдиз ишури дяркъну ккундайи. Думу кюкю гъадмукъан дамагъ кайиб вуйи...

Х

БицІи паччагъдин жилиз 325, 326, 327, 328, 329 ва 330-пи астероидар варитІан багахъди вуйи. Сифте дугъу дурариин улуркъуз фикир апІуру: жвухъан удукъру ляхин дабгну ва фукІа дудубгъну ккундийи.

Сабпи астероиддин падишагъ дуланмиш шулайи. МучІу уьру палтарилан багъайин ургамра хъабхъну, думу заан, гъадмукъан аьдати, амма, мюгъкам тахтнахъ деънайи.

– Агъа, магъа ряятра! – БицІи паччагъ гъяркъю падишагъди гъарай апІуру.

«Узу дугъаз фици аьгъю гъахънийкІан? – фикир апІуру БицІи паччагъди. – Дугъаз узу рякъюри сабпи ражтІан дар!».

Дугъаз, падишагъар дюн`яйиз рягъятди лигурайибдикан, хабар адайи: дурариз вари инсанар – хликк ккайи ряятар вуйи.

– Багахъна гъач, увуз клигуз ккундузуз, – гъапи падишагъди фурс кади, чав сариинкъан падишагъ`вал апІурайибдин дамагъ кади.

БицІи паччагъ, деърушв абгури, минди-тинди лигуру, амма падишагъдин

мюгъкам ургми вари жил алабцІнайи. Дийигъбакк ккуркъру, думу гъадмукъан эргнайи... Ва дугъу хабарсузди ушв тІапІру.

– ЖвувтІан заанурихъ ушвар тІаувал ужуб къайда дар, – гъапи падишагъди. – Узу увуз ушвар тІауб гъадагъа апІураза.

– Аьгъдарди гъабхъну, – жаваб тувру нач гъабхъи БицІи паччагъди. – Рякъюъ гизаф вахт гъабхънийиз ва зат даахна-йирра дарза.

– Дици вуш, ушвар тІауз ихтияр тувразавуз, – гъапи падишагъди. – Хайлин йисар вуйиз шликІа ушвар тІаъри дярбкъри. Узуз къабулра кмиди гъабхъунзуз. Гъан, ушвар тІаъ! Йиз буйругъ гъамциб вуйиз.

– Хъа узуз нач шулзуз... сарун шулдарзукъан... – гужназ гафар гъапи БицІи паччагъди, уьру духъну.

– Гъм... гъм... Дици вуш... дици вуш буйругъ тувразавуз тІауб, думу... Падишагъ улдугуру, ва рябкъюрайиганси, дугъаз хъялра гъафнийи. Падишагъдиз варитІан асасуб – чаз вари мютІюгъ хъуб вуйи. Думу динагълийирин гъякъ терефкар вуйи. Амма, думу ужур падишагъ вуйи, гъаддиз, дугъу аькъюллу буйругъарра туври шуйи.

«Эгер узу йиз генерализ, гъюлин ничхриз илтІикІ гъапиш, – кІури шуйи дугъу, – ва, эгер генерали буйругъ тамам дарапІиш, тахсир дугъануб шуладар, хъа йизуб».

– Деуз ихтияр айин? – гучІуриси гьерхру БицІи паччагъди.

– Буйругъ тувраза: деъ! – жаваб туву падишагъди, чан багъа ургмин канчІра жиллан запІри.

Хъа БицІи паччагъ гъаври шуладайи. Жил гъамкъан бицІиб. Мушв`ин падишагъ`вал наан апІуру?

– Йиз машгъурлур, – ккебгъру дугъу, – увхъан гьерхуз...

– Буйругъ тувраза: гьерх! – гъялакди-си гъапи падишагъди.

– Йиз машгъурлур... Яв паччагълугъ наан аяв?

– Варишварихъ, – сабпну гъапи падишагъди.

– Варишвариъ?

Паччагъди чан вари планета ва гъа-
цира жара планетйирна хядар, хил`инди
улупуру.

– Гъамрар вари явдар вуйин? – БицИи
паччагъди текрар апІуру.

– Ав, – жаваб тувру падишагъди.

Диндин терефкар вуйи гъакъ пади-
шагъ варибдин ихтиярар айир вуйи.

– Увуз хядарра мютЮгъ вуйин? –
гьерхру БицИи паччагъди.

– ИкибаштІан, – жаваб тувру падишагъ-
ди. – Хядар дишлайи мютЮгъ шлудар ву.
Хъпехъувал аьгъ апІуз шлур дарза.

БицИи паччагъ гъайран духънайи.
Мициб къувват чазра айиш! Дугъу ригъ
алабхъбаз йигъан ягъчІвурна къюб ра-
жари ваъ, ва ургуцІурна къюбан, ваъ,
хъа варжбан ва къюдварж ражарира
лигурушра, деънайи кусри йишвлан
жарашв`ина ирибшвузкъан шулдайи!
Думу гъамшвахъ, чав дипну гъушу пла-
нета кІваин дубхъну, дишлади пашман
шулу, ва айи-амдру кІубанвалиинди, па-
дишагъдихъан гьерхру:

– Узуз алабхъурайи ригъдиз лигуз
ккундузуз... Аллагъисан уж`вал апІина,
ригъдиз алабхъуз буйругъ тува.

– Эгер узу, фицир вуш сар генера-
лиз, кюкдилан кюкдиина, ппазиппен-
диси, тІирх гъапиш, вая саб балайикан
бикІ гъапиш, ясана гъюлин ничхриз
илтІикІ дупну, генерали йиз буйругъ та-
мам дарапІиш, мушваъ тахсиркар фуж
шулу – думу, дарш узу?

– Уву, машгъурлур, – БицИи паччагъ-
ди саб дакъикъайикъан фикир дарапІди,
дишлайи кІуру.

– Дугъридан, дюз ву, – кІваантІан
гъапи падишагъди. – Гъарурихъан, чаан
удукъруб тІалаб дапІну ккунду. Гъюкум,
сифтена сифте, фагъумлуб дубхъну ккун-
ду. Эгер, уву яв халкъдиз, гъюликк ккурс
кІуру буйругъ тувиш, халкъ сабпну ин-
къилабдиз гъудужвур. Узухъ хъпехъу-
вал тІалаб апІуз ихтияр азуз, гъаз гъапиш
йиз буйругъар чІурудар дариз.

– Хъа, ригъ алабхъуб фици шулу? –
кІваин апІуру БицИи паччагъди: чав

фитканкІан гьерхиш, чаз жаваб тутрув-
къан гагъди, думу хътаркрур дайи.

– Увуз ригъра алабхъиди. Узу ригъ
алабхъуб тІалаб апІурза. Амма, цІийина
хайир кайи йикъариз ккилигурза, гъаз
гъапиш гъакимдрин фагъум йикъаритъ
шулу.

– Хъа, ужудар йикъар фила шулу? –
БицІи паччагъдиз агъю дубхъну ккун-
дийи.

– Гъм, гъм, – гъапи падишагъди, ацІу
календаръ ккадабкури. – Шулу... гъм,
гъм... гъи хябяхъган, сѣаѣт миржибдиз
къаб дакъикъа ккимиди. Ва гъадмуган,
фици йиз буйругъ дишди шулуш, ряб-
къидивуз.

БицІи паччагъди ушв тІапІру. Гъа-
йиф, мушваъ ккуни вахтна ригъ алабхъ-
баз лигуз шулдар! Гъакъниинди кІуруш,
дугъаз сарун тІагърура гъабхънийи.

– Узуз вахт ву, – гъапи дугъу пади-
шагъдиз. – Сарун мушваъ апІруб адариз.

– Гъуза! – гъапи падишагъди: чаз ря-
ятур гъидихъган, дамагъар кучІвуриз,
думу теетугз ккун гъабхъундайи. – Гъуз,
уву министирди дерккурзаву.

– Фтин министирди?

– Къанунарин...

– Хъа мушваъ душтагъ апІрукъан
адарда!

– МакІана, – падишагъ рази шулдар. –
Узу йиз паччагълугъдилан сабан илдиц-
надарза. Узу гизаф къабир вуза, фейтун-
диз йишв адариз, хъа ликри гъагъруган,
бизар шулу...

Ис алахъну, БицІи паччагъ сабансан
планетайин тмуну терефназди лигуру.

– Магъа гъилигунза! – чІигъ апІуру
дугъу. – Душваъра фужкІа адар.

– Дици вуш, уву яв диван апІин, –
гъапи падишагъди. – Думу лап читин
ляхин ву. ЖарадаринтІан жвуван диван
апІуб варитІан читинди ву. Эгер, увхъан
яв дишди диван апІуз шулуш, уву гъаци
вуйиган, фагъумлур вува.

– Узхъан йиз диван апІуз наан вушра
шулзухъан, – гъапи БицІи паччагъди. –
Му ляхниз узу мушваъ гъудрузишра
шулу.

– Гъм, гъм... – гъапи падишагъди. –
Узуз агъюганси, йиз планетайиин наан-
вуш галин къаби къюл алибси ву. Йишвну
къюлан фихрихар ерхъурзуз. Думу къю-
лаз жаза тувуз шулвухъан. Вахт вахта-
рик къюлаз, дарагъажариз зигбан жаза,
туври апІин. Галин къюлан уьмур увлан
асиллу хъибди. Хъасин, гъар ражари уву
къюл жазайиккан ккадабгъурира ккун-
ду. Галин къаби къюл дюбхъну ккунду:
думу сабтІан дар.

– Аъжал тувбан къарарар адагъуз
ккунир дарза, – гъапи БицІи паччагъ-
ди. – Аъхирки, узуз вахт вузуз.

– Ваъ, вахт дар, – падишагъ рази шул-
дар.

БицІи паччагъ гъагъюз гъязурди айи,
амма дугъаз яшлу гъюкумдриз гиран
ктапІуз ккунди адайи.

– Эгер, яв машгъурвализ яв буйру-
гъар бегъем духъну ккундийиш, лазим-
ди вуйиш, – гъапи дугъу, – увхъан узуз
хайирнан буйругъар тувуз шуйи. Мисал-
наз, саб дакъикъара къяляхъ дизригди,
узуз рякъюъ учІвбан буйругъ тув... Узуз
агъюганси, мициб ляхниз айи шартІар
варитІан хайирлудар ву...

Падишагъди жаваб тувдар, хъа БицІи
паччагъ сацІиб угъужвуру, ва хъасин,
ухътра алдабхъну, рякъюъ учІвру.

– Узу уву вакилди дерккурзаву! – гъа-
лакди чІигъ апІуру дугъан къяляхъди па-
дишагъди.

Дугъан рябкъбан жюрейи, чав ккагъ-
ну даккнивал улупурайи.

«Гъаму ахъудар аъжайиб халкъ ву», –
гъапи чав чакди БицІи паччагъди, рякъъ
давам апІури.

XI

Хъа къюбпи планетайиин чав заанди
дисрур алийи.

– Гъан, магъа гъюрматлурра гъаф-
ну! – кІуру дугъу чІигъ сесниинди, ярх-
лаъ имиди БицІи паччагъ дяркъну.

Дамагълу инсанариз чипІин вари
гъайран духънайисира шулу.

– Ужуб йигъ ибшри, – гъапи БицІи
паччагъди. – Фу тамашийинуб дарин яв
хункІ.

– Икрам апІругандинуб вуйиз, – гъаврикк ккаъру чав заанди дисрури. – Узуз салам туврури икрам апІуз. Бахтсузвалианси, минади сарра гъюри шулдар.

– Гъаци вуйин? – гьерхру Биџи паччагъди: думу сабдинра гъаври гъахъундайи.

– Гарччил йивада, – гъапи дугъаз чав заанди дисрури. Биџи паччагъди гарччил йивуру. Дамагълури, хункІ саџиџ за дапІну, саламатди икрам апІуру.

«Яшлу падишагъдихътІан мушваъ шадисси ву», – фикир апІуру Биџи паччагъди. Ва хъанара гарччил йивуз хъюгъру. Хъа дамагълури, хункІ кІуллан за апІури, икрам апІуру. Гъамци хъуб дакъикъайикъан текрар гъапІиган, Биџи паччагъдиз тІагъру шулу.

– Хъа, хункІ алдабхъбан бадали фу дапІну ккунду? – гьерхру дугъу.

Чав заанди дисруриз гъеебхъундайи. Чпин тярифартІан дерехъру, аднахъ хъергнайи инсанар, варибдиз кардидар вуйи.

– Дугъридан, уву уз`ин гъайран вуйи гъюрматлу кас вува? – гьерхру дугъу Биџи паччагъдихъан.

– Хъа, гъюрмат апІуб фу ву?

– Гъюрмат апІуб – гъаму планетайиин узу варитІан уччвур, варитІан уччвуйи палат алабхърур, варитІан девлетлур ва варитІан фикирлур вуйиган, узу гъясппикк ккауб.

– Хъа, яв мушв`ин сарун фужкІара алдарияв!

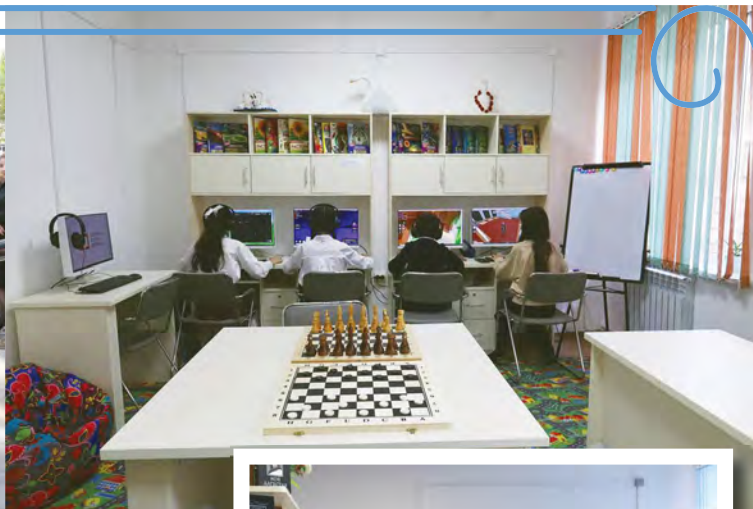
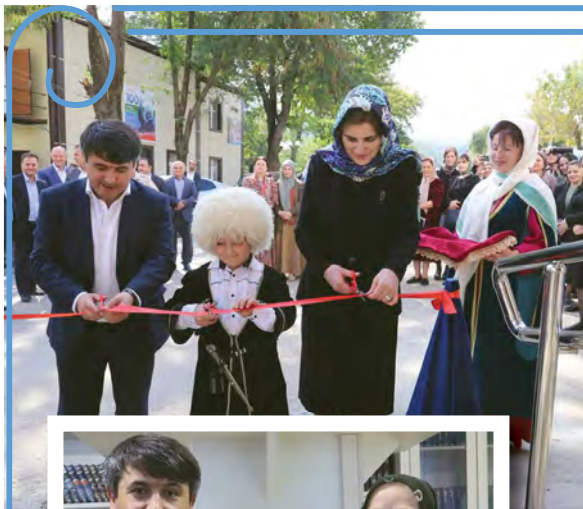
– Гъан, узуз шадвал тув, фу дапІнура уз`ин гъайран йихъ!

– Узу гъайран вуза, – гъапи Биџи паччагъди, гъюнар хъаъри, – хъа увуз мидкан фиџиб шадвал а?

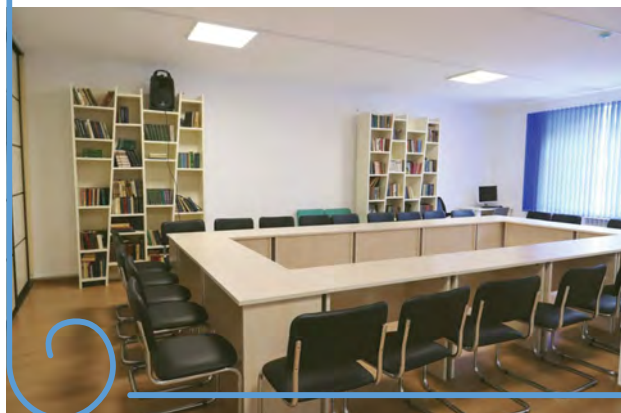
Ва думу чав заанди дисрурихъан гьергру. «Дугъридан, ахъудар – гизаф аъжайиб инсанар ву», – рякътюъ учІврайири, сабпну гъамџиб фикир апІуру.

*Француз чІалнаан урус чІалназ
илтІибкІур Нора Галь,
табасаран чІалназ илтІибкІур
Гюлбика Уъмарова ву*

**Табасаран
райондин
Хючна
гъулаъ
цйи
модельная
библиотека
абццну.**

*Къазиаьгъмад
Рамазанов*

БАБАН АФРАР

Гъулаъ айич ич аьхю баб,
Акьвлинна шадвалин саб каб.
Узу гъяркъган йишвра дугъаз
Аку шулу, алдаршра ваз.

ЮкIв разиди, алдрабгъри ул,
Тюмер апIуз хъюгъру йиз кIул.
Эгер чакъан шулуш узуз
Гъязур ву чав дюн'я тувуз.

Гужниинди тувру гагъ аш,
Гагъсан кIаму али лаваш.
Жибдиъ шулиз аьмлюхъна хъиф,
ФукIа узуз апIдар гъайиф.

Саб хурагнан тIяаьмлу нитъ
Гизаф къаназ гъубзру ушвниъ.
Думу бабан афрар ву ич,
Думу кIваълан гъябгъюрин гъич!

Хъа хъугърадарш, дарапIди нач
ТятIилариз учухъна гъач.

Соколёнок

Ипази

5/2023

сентябрь – октябрь

Иллюстрированный детский журнал.
Издается один раз в два месяца.

Учредитель:
Агентство информации и печати
Республики Дагестан.

Регистрационный номер
серия ПИ №ТУ05-00413 от 22.04.2019 г.
выдан управлением Роскомнадзора
по Республике Дагестан.

Издается с января 1990 г.

Руководитель – главный редактор
М.М. Ахмедов

Редколлегия:
А. Исмаилов (зам. гл.редактора)
Ф. Султанова (редактор)
Д. Меджидова (редактор выпуска)
Г. Омарова
Ш. Шахмарданов
С. Кюребегова
А. Абдурахманов
Э. Ашурбекова

Художественный редактор З. Даганов
Технический редактор Т. Лузина
Художник номера М. Муталлибов
На обложке – рисунок И. Тимофеева.

Формат 60x84 1/8. Бумага офсетная.
Уч.-изд. л. 3,32. Усл. печ. л. 3,26.
Физ. печ. л. 3,50.
Подписано в печать 06.10.2023 г.
Выход в свет 15.10.2023 г.
Тираж 402 экз. Заказ № 673.

Типография:
ООО «Агентство «Кавказинтерпресс»».
Адрес типографии:
355002, Ставропольский край, г. Ставрополь,
ул. Лермонтова 191Б.

Редакция и издатель: Государственное
бюджетное учреждение Республики Дагестан
«Редакция республиканских литературных
журналов «Соколёнок»
и «Литературный Дагестан».
Адрес редакции и издателя:
367000, РД, г. Махачкала, ул. Даниялова, д.55.

Электронный адрес редакции:
litdag@mail.ru

Табасаранский язык.

Индекс: на год – ПС798-0,
на полугодие – ПМ993-0.

Цена свободная